"శకుంతలాదేవికి వక్తృత్వ పోటీలో ప్రథమ బహుమతి వచ్చినందుకు మనం ఎంతో గర్వించాలి. ఆమెకి ఈ మనస్తత్వ శాస్త్రగ్రంథాన్ని బహూకరిస్తున్నాము" అంటూ హైస్కూలు హెడ్‌మాస్టర్‌గారు శకుంతలదేవికి ఆ పుస్తకాన్నందివ్వగానే సభలో కరతాళ ధ్వనులు మార్మోగిపోయినాయి.

స్నేహితురాండ్రతో కలిసి శకుంతల బైటికి వచ్చింది. "మీ ఇంటిదాకా వచ్చి వదిలిపెడ్తాం" అన్నారు మిగతాపిల్లలు.

"అక్కరలేదులే. దగ్గిరేగా వెళతాను" అంటూ శకుంతల గర్వంగా ఇంటిదారి పట్టింది. ఆమెకి భయం అనేది ఏకోశానా లేదు. అలా పెరిగింది. అప్పటికే దీపాలు పెట్టారు. మిగతా అమ్మాయిలు ఆమె వెళ్ళాక, "దీనికి మామూలుగానే గర్వం. అందులో మొదటి బహుమతి వచ్చిందంటే అడగాలీ!" అంటూ వాళ్ళ దోవన వాళ్ళు వెళ్ళారు.

శకుంతల ఇంటికిచేరుకునేప్పటికి ఎనిమిదవుతుంది. ఆమె తండ్రి సుబ్రమణ్యంగారు వాలు కుర్చీలో కూర్చుని కూతురుకోసం నిరీక్షిస్తున్నాడు. ఆయనకి శకుంతల ఏకైక పుత్రిక. బహుగారాబంగా పెంచుకొస్తున్నారు సుబ్రమణ్యం దంపతులు.

శకుంతల వరండా మెట్లెక్కుతూవుంటే తల్లి తండ్రుల సంభాషణ చెవినిపడి ఆగి విన్నది. ఆసక్తిగా; తనగురించేమరి!

"అమ్మాయి చదువు ఈ యేటితో ఆపేసి దానికి పెళ్ళిసంగతి ఆలోచించండి. ఈడొచ్చినపిల్ల" అంది శాంతమ్మ భర్తతోటి.

తండ్రి. "అదేమో కాలేజీలో చేరి చదువుతానంటోంది. నువ్వేమో ఇట్లా.... నాకూ నీవుద్దేశమే వుందనుకో" అన్నాడాయన.

"అదేమీ చిన్నదీ చితకదీ కాదాయె. రేపు చైత్రానికి పదహారు నిండుతాయి!" అంది. శాంతమ్మగారు ఆ భారాన్ని ఊహిస్తూ.

ఇంతలోనే శకుంతల లోపలికివచ్చింది.

"నాన్నా. నాకు వక్తృత్వ పోటీలో మొదటిబహుమతి వచ్చిందినాన్నా!" అంది ఆమె. తండ్రిపక్కగా వెళ్లి నిలపడి. తల్లి అంటే ఆమె కిష్టమేగాని ఆమె అభిప్రాయాలు కిట్టవు; చులకనగాచూస్తుంది.

"విషయం ఏమిటి శకుంతలా?" అన్నాడు తండ్రి.

"స్త్రీ. పురుషులు సమానులు!" అనేది నాన్నా!", అన్నది శకుంతల.

"బాగానేవుంది" అంది శాంతమ్మగారు: తర్వాత లేచి, "పదండర్రా భోజనానికి" అంది.

"రావే అమ్మాయి" అంటూ తండ్రి గూడా లేచాడు.

భోజనాలదగ్గిర తండ్రితోటి శకుంతల. "ఏం నాన్నా కాలేజీకి అప్లికేషన్ పెట్టా?" అని అడిగింది గారాబంగా.

శాంతమ్మగారు, "కాలేజేమిటే. కాలేజీ! ఈ చదివిందిచాల్లే!" అంది మందలింపుగా.

శకుంతల "చదువుకోవద్దంటావా ఏమే! నీ సంగతినాకు తెలుసులే. నేనేం ఇప్పుడా పెళ్ళి గిళ్ళి అంటే వప్పుకోను." అంది కోపంగా.

సుబ్రమణ్యంగారు, భార్యవంక తిరిగి "నువ్వూరుకోవే!" అన్నాడు, సముదాయింపుగా, శాంతమ్మ "నాకెందుకులే!" అంది.

2

శకుంతలమాటే నెగ్గింది ఇంట్లో, సుబ్రమణ్యం గార్కి డబ్బున్నది. ఏకైకపుత్రిక ఏం అంటే అది చెల్లవల్సిందే. తల్లిమాట శకుంతల ఖాతరు చెయ్యదు. అయినా భార్యపోరు పడలేక సుబ్రమణ్యంగారు వరాన్వేషణ చేస్తున్నాడిప్పుడు. "కాలేజీలో చదువుకుంటే ఏం? పెళ్ళిచేస్తేసరి! వీలుంటే పైకి చదువుతుంది. లేదా, మానేసి కాపురానికి వెళ్తుంది." అని ఆయన ఊహ.

ఆవేళ శకుంతల కాలేజీనించి సాయంత్రం నాలుగింటికే ఇంటికి వచ్చింది. తల్లి కూతురుకి కాఫీ ఇస్తూ, "ఇంక ఎటూపోకు

అజ్ఞాన శాకుంతలం

తల్లీ నీకు పుణ్యం వుంటుంది. ఇవ్వాళ నిన్ను చూడడానికి వస్తున్నారు!" అంది.

"ఎవరేమిటి?" అంది శకుంతల చాలా నిర్లక్ష్యంగా.

"అదంతా మీనాన్న వొప్పచెబుతారు గాని, ఆ రెండు జెడలు విప్పేసి, వాలుజడ వేసుకో. మంచిచీరె కట్టుకుని లక్షణంగా వుండు" అంది తల్లి. బాహాటంగా కూతురుతోటి చెప్పడానికి ఆమెకి ధైర్యం లేదు.

శకుంతల "నాన్నవస్తే నేను మొదటి ఆట సినిమాకెళ్ళానని చెప్పవే అమ్మా. ఇవ్వాళ్లతోటి ఆఖరుట." అని తల్లి అనుమతికైనా ఆగకుండా లోపలికెళ్లి అలంకారంపూర్తి చేసుకుంది. శకుంతల చామనచాయగానూ బక్కబల్చగానూ వుంటుంది. అందంగా తెలివి తేటలు తొణికిసలాడే మొహం.

తల్లి ఆమె వెనకనే లోపలి కొచ్చి "నా పవువు తియ్యకే అమ్మాయి.సినిమాకి రేపు వెళ్లచ్చును. నిన్ను చూద్దామనివొచ్చే వాళ్లేమనుకుంటారు?" అంది.

శకుంతలకు మండింది. "దేనికీ నన్ను చూడడం?" అని ప్రశ్నించింది;

"ఇంకా తెలియక పోతే ఎలాఏడవడం? నీకోసంబంధం మాట్లాడారు నాన్నగారు వాళ్ళు నిన్ను చూడడానికి వస్తున్నారు!" అంది తల్లి ఇక దాపరికం బాగుండదని తీర్మానించుకుంటూ.

"అదా సంగతి! నేను కాలేజీ చదువు పూర్తయిందాకా పెళ్ళిసంగతి ఎత్తొద్దని చెప్పలేదూ? ఎవరన్నా రానీ పోనీ: నేను సినిమాకి వెళ్ళవల్సిందే?" అంటూ శకుంతల గబ గబ బైటికి వెళ్ళిపోయింది.

శాంతమ్మగారు దిగ్భ్రాంతురాలై అవొచ్చే వాళ్ళను ఎలాసమర్థించటమా అని దిగులుపడి కూర్చోబడింది. ఆ వొచ్చేవాళ్ళురానూ వొచ్చారు. పోనూ పోయినారు.

భార్యా భర్త ఏదో సాకుచెప్పి వాళ్ళను సాగనంపారు. సుబ్రమణ్యం గార్కి కూడా కూతురంటే చర్రుమంది. ఐతే ఇదంతా ఆమె పరోక్షంలోనే. కూతురు సినిమా వొదిలిపెట్టేం తర్వాత ఇంటికి వొచ్చినప్పుడు "ఎమిటమ్మా ఇలాచేసావు?" అనిమాత్రమే అడిగాడాయన.

"వాళ్ళ కింత అవసరంవుంటే మళ్ళీ వొస్తార్లే నాన్నా" అన్నది. వొంటిమీద దోమని విదిల్చినంత సులభంగా కూతురు.

"అవునవును, మళ్లీ వస్తార్లే! వాళ్ళకే పట్టుకుంది అంత అవసరమూ!" అంది శాంతమ్మగారు కోపంగా.

"రాకపోతే రాకపోతారు. పోనీ"అన్నది కూతురు.

"నీకేం? ఈతచెట్టల్లే పెరిగిం తర్వాత ఎవడొస్తాడే! దేనికైనా సమయాసమయాలున్నాయి!" అంది తల్లి.

కూతురు మౌనంగా వుండిపోయింది. తండ్రికూడా ఏమీ అనలేదు.

3

ఈ సంఘటన ఐంతర్వాత శకుంతల టెక్నిక్ మార్చింది. ఎవరన్నా "చూడడానికి" కొస్తున్నారంటే అలంకరించుకుని సిద్ధంగా వుండేది తల్లి తండ్రిని సంతృప్తి పరచటానికి.

ఆమె వూహలువేరు. పెద్దచదువుచదివి తన సంపాదన తాను సంపాయించుకుంటూ తనకు వచ్చినవాణ్ణి ఎన్నుకుని, ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకోవాలని ఆమె ఆశయం. ఇందులో రవ్వంత తప్పుకూడా ఆమెకితోచలేదు. లేదేమో గూడాను.

తన కాబొయ్యేభర్త తన స్వేచ్ఛనే మాత్రం అరికట్టని వాడుగావుండి. తనతో పాటు సమానత్వం పంచిఇచ్చే వాడుగా వుండాలని ఆమెకల. ఆనవాయితీగా జరిగే

రచయిత :

'శారద'

"సాంప్రదాయపు పెళ్లి"లో ఆమెకి నమ్మకం లేదు.... అవి తన స్వేచ్ఛను బంధిస్తాయి. ఇలాంటి తిక్కిరి బిక్కిరి ఊహలతోటి ఆమె తన మనస్సును తికమకపెట్టుకుంటూ వుండేది.

ఆతర్వాత తననెవరైనా చూడడానికంటూ వస్తే. ఆమె ప్రతివరుణ్ణీ ఏదోవంకబెట్టి నిరాకరించటం ప్రారంభించింది. "అసలు తన కూతురు పెళ్ళే వద్దనకండా కనీసం వంకలేనా పెట్తోంది కదా!" అని సుబ్రమణ్యంగారు సంతోషించాడు. తల్లికి మాత్రం ఇదంతా చోద్యంగా కనపడ్డది.

"ఏమిటీ వేషం? ఇలా అయితే ఏ సంబంధమైనా స్థిరపడునా అసలు?" అని గొణిగిందామె.

శకుంతల దీనికి సమాధానంగా "అయితే ఎవణ్ణిబడితే వాణ్ణి పెళ్ళిచేసుకుని జీవితమల్లా నరకయాతన పడమన్నావా యేం!" అనేది.

ఆమె మనస్తత్వమేమిటో తల్లితండ్రీకే కాకుండా ఆమెతోటి స్నేహితురాండ్రకూ తోటి విద్యార్థులకూకూడా బోధపడేదికాదు. ఏ విద్యార్థినికూడా ఆమె వంక పెట్టకండా వొదిలేశేది కాదు.

"కామేశ్వరావు ఈ రకంగారోజూ పెదుగదల చూపిస్తూవుంటే టైలర్‌లకెంత ఇబ్బంది! నిన్నటి అది ఇవ్వాళిటికి బిర్రయ్యే!? అనేది ఒక విద్యార్థిని,

"సుందర్రావుకీ కొంగకీ తేడా ఏమీ లేదు; కాకపోతే కొంగ పక్షి-ఇతను మనిషి:" అనేది ఇంకొక విద్యార్థిని.

ఇలా అందర్నీ వేళాకోళం చేస్తూ వుండేది. మగవాళ్ళంటేనే ఆమెలో ఏదో విరక్తి భావమూ. నీరసభావమూ ఏర్పడి పాతుకుపోయినాయి. అయితే శకుంతల, కాలేజీలో అందరికంటేకూడా ఎక్కువ మార్కులు సంపాయించేది. జనరల్ బుక్సుకూడా విపరీతంగా చదువుతూ వుండేది.

అందువల్లనే గాబోలు. ఆమె అంటే అందరికీ భయమూ గౌరవమూ, లోలోపల 'గర్వపోతు" అనే కోపం వున్నాగాని.

4

కాలం అనేదొకటి ఎవరితోటీ నిమిత్తం లేకుండా దొర్లిపోతూ శకుంతల జీవితంలోనూ ఐదు సంవత్సరాలు పెంచింది. ఈ ఐదేళ్ళలోనూ ఆమె జీవితంలో పెద్ద మార్పులు జరిగాయి. నాల్గు రోజులు సుస్తీ చేసింది పడుకున్న తల్లి జీవితయాత్ర శాశ్వతంగా చాలించింది, తండ్రి దిగులుపడి పోయినాడు. అప్పుడూ శకుంతల తల్లికోసం శోకిస్తూకూడా తండ్రిని వోదార్చింది. "అయిపోయిందేదో అయిపోయింది, ఊరికే దిగులుపడితే ఎలానాన్నా! నేను లేనూ?" అంది. తండ్రి, "నువ్వెప్పటికైనా పరాయి ఇంటికి వెళ్ళవల్సిందానివే." అన్నాడు: మరింతదిగులుగా. ముసలి తనంలో తనతోటి సంవత్సరాలు సాహచర్యం చేసిన వ్యక్తిని అకస్మాత్తుగా పోగొట్టుకుంటే ఏర్పడే శోకం తీర్చరానిది. ఆ లోటు భర్తీచేయరానిద్ది కూడాను.

అయినా శకుంతల, "నేను ఎక్కడికి వెళ్తాను నాన్నా! నిన్ను కనిపెట్టుకుని ఉంటాను! "అంది వోదార్పుగా.

"నీకు పెళ్ళి కాలేదే అనే దిగులుతోటి సగం పోయింది మీ అమ్మ. నీకేమో ఆ ఆలోచనేవున్నట్టు కనపడదు. నువ్వు సరే అంటే ఎగబడేవాళ్ళెందరో వున్నారు. నీవు పెళ్ళిచేసుకోటం చూస్తే-నాకదే పెద్ద మనఃశాంతి!" అన్నాడు తండ్రి.

"చాదస్తం. "అనుకుంది శకుంతల లోలోపల. పైకి, "ఈ బి. యి. డి. కూడా పూర్తి చెయ్యనీ నాన్నా, నీ ఇష్టం వొచ్చినట్టే చేస్తాను" అంది మామూలుగా.

సుబ్రమణ్యంగారు యథాప్రకారం వూరుకున్నాడు, తన కూతురు మెడలు వంచి పెళ్ళి బలవంతానా చెయ్యడంలో ఎవరికీ సుఖం లేదని అయన వుద్దేశం.

శకుంతల బి. య్యే పూర్తి ఐంది కనుక బి. యి. డి చదవడానికి తీర్మానించుకున్నది. సంపాయించి తినాలనే నిర్బంధం ఆమెకేమీ లేకపోయినా "సంపాయించుకోగలమన్న" ధైర్యం తనకుండడం అవసరం అని భావించిందామె,

ప్రస్తుతం శకుంతల నిశ్చింతగానే చదువుకుంటున్నా ఆమె మనస్సును కదిలించిన సంఘటనలు కొన్ని జరగక పోలేదు. ఆమెతోపాటు చదివి స్కూలు ఫైనల్లో విరమించిన సహాధ్యాయినీలు ఒకిరిద్దరు పెళ్ళిళ్ళయి పిల్లల్ని గూడా కన్నారు. ఒకరిద్దరు భర్తలతో సహా ఆమెకి. కనపడి, తామెంతో సుఖంగా వున్నట్టు చెప్పినప్పుడు ఆమెకేదో ఆశాభంగమైనంత ఆవేదన కలిగింది.

తన స్నేహితురాండ్ర పిల్లలు ముద్దుగా కన్పిస్తూ "అమ్మా.... అమ్మా" అంటూ ఎగబడుతూంటే ఆమె ఉద్దేశాల పునాదులు కదిలాయి.

అయినా ఆమె తన పెళ్ళి గురించి ఆలోచించటం మానేసింది.సర్వదా చదువు ధ్యాసే.

తండ్రి ఆమెనిప్పుడు పోరు పెట్టడం సాధించాడు: "ముసలితనం వొచ్చిన కొలదీ చాదస్తం పెరుగుతుంది కాబోలు!" అని శకుంతలమౌనంగా వూరుకుంటున్నది

ఆమె కాకుండా ఆమెతోటి స్నేహితురాండ్రు—బి. యి. డి. చదివేవారే పదిపన్నెండు మంది వుండేవారు. వాళ్ళు పెళ్ళిసంగతేమీ పట్టించుకోకుండానే వుండడం ఆమె ఉద్దేశానికి బలం కల్గిస్తూ వుండేది.

సామాన్యంగా సాగిపోతున్న ఆమె జీవితానికి అనతికాలంలోనే ఇంకొక వ్యాఘాతం తగిలింది. ఆమె తండ్రి హృద్రోగంతోటి ఒకనాడు అకస్మాత్తుగా మరణించాడు. శకుంతల వొంటరిదై పోయింది.

5

వొంటరితనం ఆమెకెందుకో దుర్భరం కాసాగింది. బి.యి.డి. పూర్తి చెసేవరకూ బాధించని ఈ ఏకాంతవాసం ఆ తర్వాత క్రమంగా ఆమెకి భారమై పీడించసాగింది. ఇంటికివస్తే పలకరించే వాళ్ళులేరు. "ఏంకావాలమ్మా!" అనో, "ఇంత ఆలశ్యమేమి?" అనో అంటూవుండే తండ్రి రూపం ఎప్పుడూ జ్ఞాపకం వచ్చేది.

"ఆలా అయితే, మెటర్నిటీ హాస్పిటల్ సూపర్నెంటు మిస్ పుష్పాదేవి, ఇంకా వొంటరిదే.... ఆమె ఎప్పుడూ కులాసాగానే వుంటుంది! లేడీ ట్రెయినింగ్ కాలేజీ ప్రిన్సిపాలు మిస్ మేరీ మాత్రం! మనో విగ్రహం వుంటే, వొంటరితనం సుఖం లేదు....ఎంత విజ్ఞానార్జన చెయ్యవచ్చును! ఇంకా చదువవల్సిన దెంతయినా వుంది! అయితే.... మరీ ఏపనీ లేకుండా వుండడం కంటే ఏదో వుద్యోగంలో జాయిన్ అవడం మంచిది.... అనుకొందామె.

ఆమె పెద్ద ప్రయత్నం చెయ్యకుండానే లేడీ ట్రెయినింగ్ కాలేజీలో చేరగల్గింది. పగలల్లా చేతినిండా పని. ఏమైనా ఏదో విచారం ప్రతి శ్వాసతోనూ ఆమెనావహిస్తూన్నట్టే తోచసాగిందామెకు. తల్లితండ్రుల మాటలు జ్ఞాపకం రాసాగాయి.

వీటిని మరిచి పోవడానికి చదువు ఎక్కువ చేసింది. తీరికయినప్పుడల్లా చదవడం; వాటికి నోట్సు రాయడం ఆవిడ పని. అయితే ఇదంతా "ఆత్మవంచన" అని లోపల్లోపల ఏదో ఒకఘోష. తనూ ఎవర్నో ఒకర్ని పెళ్ళి చేసుకుంటే....అనే ఊహ, ఆమెకి ఛాయా మాత్రంగా కలిగిందొకరోజు. అప్పటి కామెకి ముఫ్ఫై ఏళ్ళకి రెండేళ్లు తక్కువ.

రోజూ అలంకారం చేసుకునేటప్పుడు ఆమె తన రూపాన్ని అద్దంలో చూసుకుంటూనేవుండి. మార్పులు కన్పిస్తున్నాయి. తనెంతో చిక్కిపోయినట్టుగా వుందిప్పుడు, బుగ్గలు మిసమిస తగ్గి లోపలికి పీక్కుపోయినాయి.

తన పరోక్షంలో ఎవరో అన్నట్టు, "కట్టెల్లె తయారైందిరా...." అని వినిస్తోంది. "ఛీ, ఛీ అవన్నీ ఈర్ష్యమాటలు

(మిగతా 17 వ పేజీలో)

అజ్ఞాన శాకుంతలము

(11 వ పేజీ తరువాయి)

తను అందెకత్తె. కాకపోతే కొంచెం చిక్కింది....అంతే.

ఆమెలో పెళ్ళిఊహ అకస్మాత్తుగా కలిగిన భావమేమీ కాదు. ఆమెను ఎవరో తెలిసినవాళ్ళు పెళ్ళికి ఆహ్వానించారు. నిరాకరించలేక వెళ్ళిందామె. పెళ్ళిపీటలమీదా, ఊరేగింపులో ఇంకా ఒక రోజు పరిచయమైనా పూర్తిగాలేని ఆ నూత్నదంపతులు ఒకరొకరు క్రీగంటచూపులు చూస్తూ పంచుకుంటున్న అనురాగ ప్రవంతి ఆమెలో గాఢంగా నాటుకుపోయింది.

"ఎక్కడవుంది లంకె! ఆమె ఎవరు, ఉభయులూ ఒకరొకరు "అంతక్రితం పరిచయం లేకుండా ఎలా ప్రేమించుకోగలుగుతున్నారో! అంతా చిత్రం....అలా తననూ ఎవరైనా ప్రేమిస్తారేమో, తను అవకాశం ఇస్తే....

ఆమె మనోనేత్రం ముందు తనను లోగడ "చూడడానికి" వచ్చిన యువకులూ, కాలేజీలో "ప్రేమిస్తున్నాను" అని చీటీలు వ్రాసి చీవాట్లుతిన్న విద్యార్థులూ జ్ఞాపకం వొచ్చి కవ్వించారు...ఇప్పటికీ మించుకుపోయిందేమీ లేదు....

శకుంతల వారాలకు వారాలు ఈ ఆలోచనల్తో వుంటూ బావురుమంటూన్న తన ఇంటిలో ఏకాంతంగా కాలం వెళ్ళబుచ్చింది. ఈ సమయంలోనే ఆమె ఇంటికి ఒకాయన కొత్తగా అద్దెకి ప్రవేశించటమూ, పరిచయం కావడమూ జరిగింది.

తను ఒక్కత్తేకి అంతఇల్లూ అనవసరం. ఎవరికైనా ఒక పోర్షను అద్దెకిస్తే కాస్త సందడిగా వుంటుంది కొంప" అని ఎంచి ఆమె ఇంటిముందు "అద్దెకివ్వబడును" బోర్డు తగిలించింది. మూడో రోజే రామభద్రయ్య ఆమెని కలుసుకొని ఇంట్లో ప్రవేశించాడు. అతనికి ముప్పై ఐదేళ్ళైనా వుంటాయి. ఇద్దరు పిల్లలూ ఒక ముసలమ్మ ఆయనతోటి వొచ్చారు. రామభద్రయ్య ఆవూరికి కొత్తగా బదిలీయై వచ్చాడు. ఏదో బ్యాంకిలో అకౌంటెంటు.

రామభద్రయ్యగారు అద్దె సంగతి అడిగినప్పుడు శకుంతల "ఈ పోర్షను ఇదివరకెప్పుడూ అద్దెకివ్వ ఎరగం. ఇదే కొత్త. మీరెంత ఇస్తే అంతే. నాకేమీ అద్దెతోటే గడవాలని లేదు. ఎవరైనా తోడుంటే బాగుంటుందని నా వుద్దేశం" అన్నది.

రామభద్రయ్య పోర్షను, వైశాల్యాన్నీ సౌకర్యాన్నీ బట్టి ఆమె ఎంత అడుగుతుందోనని భీతిపడ్డవాడల్లా కొంచెం స్తిమితపడి, "ప్రస్తుతానికి పాతిక రూపాయలిస్తాను తర్వాత చూద్దాం!" అని నెలఅద్దెముందే ఇచ్చేశాడు, తర్వాత మనసు మార్చుకుంటుందేమో చెప్పుడు మాటలువిని అనుకొని. శకుంతల మెదలకుండా, డబ్బుతీసుకుంది. రెండురోజులు గడిగే సరికి, ఆమెకి రామభద్రయ్యగారి అంతరంగిక విషయాలు ముసలమ్మగారి ద్వారా తెలిసాయి కొద్దిగా. రామభద్రయ్యగారి భార్య ఇద్దరు పిల్లల్ని వొదిలి చనిపోయింది. అంతా సంవత్సరమన్నా అవలేదు.... ఆ పిల్లల్ని పోషించే బాధ్యత రామభద్రయ్యగారి తల్లిపైనబడింది ఆమెకొడుకును ఇంకో పెళ్ళిచేసుకోమని ఎంతగానో చెబుతోంది. వినిపించుకోడు.... పెద్ద మనవడికి ఐదేళ్ళు చిన్న మనవడికి మూడేళ్ళు వీళ్ళని తనెంత కాలమని సాకుతుంది! ఇల్లంటూవుంటే ఇల్లాలూ వుండాలి ఇదీ వరస. ముసలమ్మగారు ధోరణిగా అన్నీ చెప్పేసింది.

శకుంతల ఆ తల్లిలేని పిల్లల్ని గురించి జాలిపడింది. "ఏం చేస్తారండి మరీ! మీరే పెంచారే వాళ్లను!" అన్నది ఆమె యదార్థమైన సానుభూతితోటి.

రామభద్రయ్యగార్కి శకుంతల గురించి అన్నీ సంగతులూ తెలిసినాయి. ఆయన "చిత్రమైన మనిషి!" అని వూరుకున్నారు ఆమెని రోజుకు రెండుసార్లైనా పలకరించే అవసరం కలిగేదాయనకు. ఈ మామూలు సంఘటనల్నే శకుంతల ఏమేమిటోగా ఊహించుకోసాగింది. రామభద్రయగారి పిల్లలు ఆమెకి బాగా చనువైనారు. శకుంతల ప్రస్తుతం వెనకటంత వొంటరితనం అనుభవించటం లేదు. ఏదో విషయంమీద్ధ సాయంత్రాల్లో రామభద్రయ్యా తనూ వాదిస్తూ కూచునేవారు. కలవరోజుల్లోమా ఇలాగే జరిగేది:

శకుంతల "జనరల్" గా మాట్లాడుతున్నా ఏదో గూఢార్థం వున్నట్టుగా స్ఫురించేది రామభద్రయ్యగార్కి.

రామభద్రయ్యగారి చూపులూ మాటల తీరూ శకుంతలకి తానాశిస్తున్నదేదో తన సమీపానికొస్తున్న సూచనలుగా తోచసాగాయి.

ఈ విషయమై ఉభయులూ ఒకరొకరు ఏమీ అర్థగలేక సతమతమౌతున్నట్టుగా ముసలమ్మగార్కి తోచింది. అఖండ ప్రజ్ఞావంతురాలు. ఏదో ఒకటి తేల్చేద్దామనుకున్నదామె.

వాళ్ళు శకుంతల ఇంట్లో ప్రవేశించి నాలుగు నెలలయినాక ఒకరోజు రాత్రి కొడుకును మృదువుగా అడిగింది. ముసలమ్మ కొడుకు చెప్పిన సమాధానంతోటి ముసలమ్మ ఆశ్చర్యంతోటి కొయ్యబారిపోయింది.

పక్కపోర్షనే గనకనూ, రామభద్రయ్య పైకే అనడం వల్లనూ, ఇంకా మేలొనివున్న శకుంతల చెవిని ఈ సంభాషణంతా అక్షరం పోకుండా పడ్డాయి.

"ఆ అమ్మాయికింకా పెళ్ళి, కాలేదుట్రా....

"అయితే ఏమంటావమ్మా!...."

"నేను ఏపని చెయ్యలేకుండా వున్నాను. నువ్వొక ఇంటివాడివై.... ఆ అమ్మాయి కూడా ఇష్టపడ్తే వుందిరా...."

"అయితే?...." కొత్తగా అడుగుతున్నట్టుగా వుంది రామభద్రయ్య గొంతు.

"అయితే ఏమిట్రా!"

"ఆవిడకెందుకమ్మా పెళ్ళి!" ఎగతాళిగా అన్నాడీపదాల్ని. శకుంతల చెవొగ్గింది.

"అదేమిట్రా అట్లా అంటావు?"

"అది అంతేలే అమ్మా, తెలీదు...."

అనేసి వూరుకున్నాడాయన. ఆతర్వాత ఏమంటాడో అని ఎదురుచూస్తున్న శకుంతలకి ఆశాభంగమైంది. ఆయన వుద్దేశం ఏమై వుంటుంది? తనకు పెళ్ళి అవసరం లేదనా ఆయన తాత్పర్యం! ఎవరు చెప్పారు?.... ఛీ....ఛీ....ఒకరి అభిప్రాయాలతో తనకు నిమిత్తమేమిటి?

ఆరోజునించీ శకుంతలకి వంటరి తనం మరింతబాధాకరంగా పరిణమించడమేగాక పెళ్ళిచేసుకోవాలనే పట్టుదల పెరిగింది గూడాను.

ఆమె పనిచేస్తున్న ట్రెయినింగ్ కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్ మిస్ మేరీతోటి మాటవరసగా తనకోర్కె సంగతి చెప్పినప్పుడు ఆమె "పత్రికల్లో మేట్రిమోనియల్ కాలం" లో ఒకప్రకటన ఇవ్వాలి, అయినా మీకేం! ఇంకా ముప్పై ఏళ్లయినా నిండలేదు!" అన్నది.

ఈ మాటల్తో ఎంతో పొంగిపోయిన శకుంతల మర్నాడే ఒక దినపత్రికలో ప్రకటన చేసింది; లాంఛన ప్రాయమైన మాటలన్నీ ప్రిన్సిపాల్ గారే. రాసిచ్చింది; ఆ ప్రకటనను పత్రికలో చదువుతున్నప్పుడు శకుంతలకే అనుమానంవేసింది, అన్ని సుగుణాలూ సౌందర్యమూ ఉన్న "అమ్మాయికి" ముప్పైఏళ్లవరకూ పెళ్లెందుకు కాలేదా అన్నట్టు! ఈ అనుమానం పాఠకులకు మాత్రం కలగదా అనిపించింది;

కాని పత్రికా కార్యాలయం నించి నెల రోజుల కల్లా ఒకసంచీ "దరఖాస్తులు వచ్చి పడ్డాయి, వాటిల్లోచాలాభాగం "విడోయర్సు" నించి వచ్చాయి, కొద్దిదరఖాస్తులు ఘోటక బ్రహ్మచారు"ల్నించి వచ్చాయి. ఒకపద్దెనిమిదేళ్ల కుర్రాడి ఉత్తరం మాత్రం ఆమెకే ఆశ్చర్యం కొల్పింది. నవ్వూవచ్చింది. ఆ లేఖ నామె జాగ్రత్తగా దాచి. వరసగా ఒక్కొక్క దరఖాస్తునే పరిశీలించి నిరాకరిస్తూ వచ్చింది. చివరికి ఆమె నాకర్షించిన దరఖాస్తుదారు వయస్సు ముప్పై ఎనిమిదేళ్ళు; ఆయన పంపిన ఫోటో మొదటి పెళ్లికిముందు తీసినది కాబోలు నవ నవలాడుతున్నది. ఆయనపేరు ప్రభాకరం.

ఆయన స్థితిగతులూ రూపమూ, బాగున్నాయనితోచి ఆయనకో లేఖ రాసింది: తన నొచ్చి కలుసుకోమని.

ఆమె ఉదహరించినతేదీనాడు ఉదయం ఒకాయన ఆమె ఇంటికివచ్చాడు. ఆ తరుణంలో శకుంతల అలంకరణ పూర్తి చేసుకుని తనగదిలో కూర్చుని చదువుకుంటోంది. ప్రభాకరంగారికోసం ఎదురుచూస్తోంది కూడాను.

ఆమె అతిథిని ఆహ్వానించి కూర్చోబెట్టింది గాని ఉభయులకెట్లా సంభాషణ ప్రారంభించాలో బోధ పడిందికాదు. పది నిమషాలు మౌనంగానే వుండిపోయింది శకుంతల తర్వాత తెప్పరిల్లుకుని లోపలికెళ్ళి కాఫీ కలుపుకువచ్చి అతిథికిఇచ్చింది.

'ప్రభాకరంగారు మీరే అనుకుంటాను!' అని ప్రారంభించిందామె;

అతిథి కాఫీతాగుతూ మధ్య "మీరేనా శకుంతలాదేవి?" అని ప్రశ్నించాడు:

"అవును'' అంది శకుంతల కొంచెం సిగ్గుతోటి ప్రభాకరంపంపినఫోటోకి ఈయనకీ పోలికలున్నాయి గాని చాలాతేడా వుంది." అనుకుందామె,

అతిథి "మీతరపున ఎవరైనా మాట్లాడితే బాగుంటుందేమో"అన్నాడునమలుతూ మింగుతూ.

"నిజమే!" అనిపించింది శకుంతలకిన్నీ-"అవునండీ, మాకాలేజీ ప్రిన్సిపాల్ గారు మాట్లాడుతానన్నారు. నే పిలిపిస్తాను" అంది ఆమె,

"మీరేనా ప్రభాకరంగారు?" అని ప్రశ్నించిందామె.

"అవును" అన్నాడు ప్రభాకరంగారు,

"మీ వయస్సు?"

"ముప్పై ఎనిమిదేళ్ళు!"

"మీకు శకుంతలాదేవిని పెళ్ళాడటం ఇష్టమేనా?"

"నేనొకమాట చెబితే మీకు కోపం రాదనుకుంటాను. మీ పత్రికా ప్రకటనలోనున్న "డిస్క్రిప్షన్" కీ శకుంతలాదేవిగార్కి ఎక్కడా పోలికలేదు!.. విద్య మిగతా అర్హతలూ నిజమే కావచ్చు.... నాకు నచ్చలేదని చెప్పడానికి విచారిస్తున్నాను" అంటూ ప్రభాకరంగారు దాదాపుగా లేచి నిల్చున్నాడు.

శకుంతలకి మండుకొచ్చింది. "మీకు మాత్రం! మీరు పంపిన ఫోటోకి మీకూ పోలికలేదు! వెళ్ళండి" అంది ఉక్రోషంతోటి.

ఆమె-ప్రభాకరం వెళ్ళిందాకా కోపంతోటి వొణికిపోతూనేవుంది. తర్వాత మిస్ మేరి, "నీకెందుకమ్మాయి అంత కోపం? అతని ఇష్టాన్ని అతడు పైకన్నాడు! అయినా నా సలహా వినిపించుకో-నువ్వెందుకు పెళ్ళిలంపటంలో దిగాలసలు? హాయిగా ఇలాగే బ్రహ్మచారిణిగానే వుంటే స్త్రీ జన సేవా సమితిలో చేరి పని చెయ్యరాదటమ్మా! ఎవడో మొగవాణ్ణి నమ్ముకుంటేగాని జరగదా ఏమిటి!" అన్నది యదార్థమైన అనుభూతితోటి. ఆమె విశ్వాసాలు అవీ. శకుంతల నిర్ఘాంతపోయింది.

"అదికాదండి. అలా వుండడం కష్టం లేదనుకోండి. అయినా ఇతనన్నట్టు నేను అంత మార్పుగా వున్నానా! ఏమొగవాడూ పెళ్ళిచేసుకోటానికి వీల్లేనంత...."ఆ పైనా ఏమీ అనలేక దీర్ఘ నిశ్వాస విడిచింది శకుంతల.

"ఆ విషయం నిర్ణయించవల్సింది మనంకాదు. మనలోపాలు మనకు తెలియకపోవచ్చు. నిజానికి వయస్సు పెరిగిన కొలదీ మార్పులు సంభవిస్తూనే వుంటాయి మనసు మాత్రం అలాగే వుంటుంది.... మనస్సు లేతగానూ శరీరం ముదురుగానూ వుంటే సమన్వయం కుదరక ఇలాంటివే సంభవిస్తూవుంటాయి....

శకుంతల మారుమాట్లాడకుండా వూరుకుంది. మర్నాడే ఆమె వివాహపు ఆలోచన కట్టిపెట్టి స్త్రీజన సేవాసమితిలో చేరింది, మనస్సు ఇతరత్రా లగ్నం చెయ్యకపోతే పిచ్చెక్కేస్థితిలో వుందామె.

7

సంవత్సరంపాటు ఆమె సాంఘిక కార్యక్రమాలలో తీవ్రంగా నిమగ్నమైపోయింది. ఈ రంగంలో ఆమె అనేక మందితో కొత్తగా పరిచయం అయింది. ఎందరో ఆమె సేవను మెచ్చుకున్నారు. ఎందరో ఆమె స్వార్థతనూ, త్యాగశీలాన్ని మెచ్చుకున్నారు. అందరూ ఏకగ్రీవంగా ఆమెని పొగిడారు.

ఆమెని చూసావా! పెళ్ళికూడా మానుకుని సేవచేస్తోంద"న్నారు అందరూ.

శకుంతలాదేవి ఆశించినది ఇది కానే కాదు. "శకుంతల అందంగా వుంటుందని మగవాళ్ళనకపోయినా, తోటి ఆడవాళ్ళైనా అనరా!" అని ఆశించిందామె.

లోగడ ఆమె పెళ్ళి చేసుకోకుండా వుండడాన్ని తీవ్రంగా ఆక్షేపిస్తూ ప్రచారం చేసిన సోదరీమణులు సైతం ఇప్పుడు, ఆ ప్రచారం మానేశారు. శకుంతల "స్త్రీ జనసేవా సమితి" కార్యదర్శిని అయింది. సమితి సభ్యత్వం విపరీతంగా పెరిగింది. శకుంతల ఊళ్ళోనూ, పొరుగూళ్ళలోనూ, తెగతిరిగి చందాలు పోగుచేసి "అనాథ స్త్రీ శరణాలయం" నడపసాగింది. ఆమె వాచాలత్వమూ, ఆమెకి వివిధ విషయాలమీద్ర ఉన్న అపారజ్ఞానమూ ప్రతివార్ని ముగ్ధుల్ని చేసినై.

ఈ నిరంతర కార్యకలాపాల మధ్య ఆమె లోలోపల బాధపడుతూనే వుండేది. తను ఎన్నిరకాల అర్హతలు సంపాయించినా తనొకడికి భార్య కాగల అర్హతకి దోహదం కాకుండా వున్నాయే అన్న బాధ ఆమెని నిరంతరం వేధిస్తూనే వుంది.

ఆమెకి కార్యదర్శిని పదవి బాధ్యతల రీత్యా రకరకాల మొగవారితోటి పరిచయాలు ఏర్పడ్డాయి. ఆమె నందరూ గౌరవంగా చూసి భయభక్తులతో మెలుగుతున్నారు. ఆమెకి "గౌరవ" భావం అంటే మంటేసుకొస్తుంది. "శకుంతలా" అని సామాన్యంగా అనురాగంతోటి పిల్చేవాళ్ళు లేకపోవడం తగని మనోవ్యథగా పరిణమిస్తోంది.

ఈలోగా ఆమె ఇంట్లో కాపురమున్న రామభద్రయ్య గారొక యువతిని పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. ఆ యువతి నిరక్షరాస్యు ఐతే ఇరవై యేళ్ళుంది నల్లగా అందంగా వుంది.బీదకుటుంబపుపిల్ల, పెళ్ళికి శకుంతలకాహ్వానంవచ్చినాఆమెవెళ్ళలేదు. పెళ్ళయి రామభద్రయ్యతోసహా తిరిగివచ్చి తన ఇంటిలో చేసిన విందుకు మాత్రం ఆమె వెళ్ళక తప్పలేదు.

దంపతుల్ని చూస్తూవుంటే ఆమెకి పాత పుండును కెలికినట్టయింది. ఆ రాత్రి ఆమె తగని మనోవ్యథతోటి పక్కమీదపడి వల వల ఏడ్చింది.

తెల్లారి ఆమె మామూలు కార్యక్రమంలోకి వెళ్ళింది బరువైన మనస్సుతోటి, కాలేజి ప్రిన్సిపాల్ మిస్ మేరీ ఆమెకి కబురుచేసి పిలిపించింది,

"శకుంతలాదేవిగారు! మీ కొక శుభవార్త. నేను మనవూరు హాస్పిటల్ అసిస్టెంటు సర్జెన్ ఆంథోనీ గార్ని వివాహం చేసుకో బోతున్నాను." అన్నది సంతోషంగా.

శకుంతలాదేవి నిర్ఘాంత పోయింది. తర్వాత తమాయించుకుని, చాలా సంతోషం!" అన్నది. తనకంటే పదేళ్ళైనా పెద్దయిన మేరీకి తనకంటే ముందుగా పెళ్ళి!

8

మరుసటివారం మరొక ఆశ్చర్యం జరిగింది. శకుంతలాదేవికి పెళ్ళి అని అందరి నోటా ఏకోన్ముఖంగా ఆశ్చర్యార్థకాలతోటి వార్త వెలువడింది.

అందరి సంగతి ఎలావున్నా ఈసంగతి శకుంతలకే ఆశ్చర్యం గలిగించిందిఅంటే! ఆమెకి కొద్దిరోజులుగా పరిచయమైన ఒక ఇన్సూరెన్సు ఏజెంటు ఒకనాడు అకస్మాత్తుగా ఆమెతోటి,తనప్రేమను చాలా సున్నితంగావెల్లడించాడు. ఆయనకి నలభై ఏళ్ళయినా వుంటుంది. తల నెరుపు ఆరంభమైంది, విస్సంతుగా భార్య చనిపోయింది. తగుమాత్రపు రాబడి కలవాడాయన.

శకుంతల మొదట్లో ఆయన అన్న మాటల్ని నమ్మలేదు. తర్వాత నెమ్మదిగా నిజమని తేల్చుకుంది. ఆమెసంతోషం కట్టలు కట్టలు తెంచుకుంది.

మరుసటివారం నిరాడంబరంగా శకుంతలకీ, ఇన్సూరెన్సు ఏజంటుగార్కి దేవాలయంలో పెళ్ళి జరిగింది. చాలామంది పుర ప్రముఖులు విచ్చేసారు.

ఆవేళ రాత్రి, శకుంతలా ఆమె భర్తా వొంటరిగా వున్నప్పుడు ఆమె కళ్ళలో ఆనందభాష్పాలు నిండి కృతజ్ఞతతోటి అతనివంక చూస్తూ వుండగా ఆయన అన్నాడు. "శకుంతలా! ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నావు?" అని ప్రశ్నించాడు,

శకుంతల "నేను అందంగా కన్పిస్తున్నానా మీకు?" అని అడిగింది. అదే ఆమెని వేధిస్తున్న సమస్య. చివరికి ఒకరికైనా తాను అందంగా కన్పిస్తున్నందుకు ఆమెకెంతో గర్వంగా వుంది. ఆమాట ఆయననోట వినాలని ఆమె తాపత్రయం.

ఆమె భర్త నిదానంగా, ఆమెచెయ్యి పట్టుకుని తనపక్కనే కుర్చీలో కూర్చోపెట్టుకుని "నేను బాహ్య సౌందర్యాన్ని ప్రేమించి నిన్ను పెళ్ళి చేసుకోలేదు శకుంతలా! నీకున్న సేవాశక్తీ, త్యాగనిరతీ దీక్షా, వోర్మి నన్ను నీవేపు కాకర్షించాయి" అన్నాడు చాలిస్తున్నట్టు.

శకుంతల కీమాటలు పిడుగులాగా తగిలాయి. ఆమె కూర్చున్నపాళంగానే పక్కకి వొరిగి రెండు చేతులలోనూ మొహం దాచుకుని భోరున ఏడవసాగింది. ★